

Per Øverland: Historieglimt 215

-

Monument over en bryggesjauer på Lademoen

Lademoen har ikke mange monumenter. Den eneste som har fått sitt monument er Anders Buen. Ordet monument er latin for minnesmerke. Buensteinen står i Lademoen park i hjørnet mot Buran. Det blir hver 1. mai bekranset av Arbeiderpartiet. Anders Buen fikk også en gate oppkalt etter seg i

1937. Den er i to deler. Den ene går fra Innherredsveien innenfor Lademoen kirke og ned til Lademoen kirkeallé. Den andre går fra Mellomveien ned til jernbanen. Anders Buen fortjener sin gate og sitt

Oluf Hansen Hammer t.v. og i midten. Foto: Bjørn Lien.

minnesmerke.

Anders Buen var i fem perioder på rad valgt til Stortinget fra Lademoen valgkrets 1907-1921. Han ble valgt til stortingspresident 1919-1921 og medlem av bystyret i Trondhjem fra 1907 til han døde i 1933. En av hans politiske bragder var at han fikk skapt Lademoen park. Hvem var bryggesjaueren? Han var en ganske anonym mann og grunnen til at han fikk sitt minnesmerke var ganske spesiell. Hans minnesmerke er et maleri i Lademoen kirke. Han er avbildet som de to disiplene til Jesus på kunstneren Gabriel Kiellands altertavle. En apoteker i Østbyen satt modell for Jesus. En skomaker og en bryggesjauer skulle være modeller for de to disiplene, men skomakeren mistet i siste liten motet til å stille opp. Bryggesjaueren ble derfor modell for begge to. Han ble malt i forskjellige stillinger slik at man ikke skulle se at det var samme mann som hadde vært modell for begge.

Oluf Hansen Hammer var husmannsgutt fra Mosvik. Han ble sjømann og arbeidet senere i en årrekke som bryggearbeider i Trondhjem. La oss se litt nærmere på hans bakgrunn. Den er typisk for mange av dem som flyttet inn til byen i siste del av 1800-tallet og som ofte måtte greie seg i lavt lønnet arbeid. Oluf ble født den 24. februar 1846 i følge kirkeboka. Fødselsdagen er oppgitt til 30. januar blant annet ved de lokale folketellingene i Trondheim. Han døde i Trondheim den 14. januar 1939 da han var blitt 93 år gammel. Han fikk et langt liv slik som også hans foreldre fikk. Hans dåp finner vi i kirkebok for Ytterøy som Mosvik den gangen lå under. Dåpen er oppført slik: «1846 Døbte Nummer 9, født 24/2, døbt 29/3, OLUF, ægte, Foreldre Hans Olsen Hammerlie og Hustrue Marthe Johnsdatter, Huusmandsfolk, Faddere Johannes Troseth, Olaus Kallundal, Johannes Sliperen, Ane Troseth, Elen Kallundal og Oline Sliperen.» Hammerli er en av de syv husmannsplassene under gården Hammer eller Hamran i Mosvik, på stranda syd for Vinje. Den ligger helt nede ved sjøen. Hans faddere kom fra andre små bruk i bygda langs Nordviksundet. Både Oluf og hans foreldre går i kildene under ulike etternavn. Den gangen var det vanlig at folk fikk navn etter stedet de bodde da folketellingen eller den kirkelige handlingen foregikk.

Olufs foreldre så vi var husmannsfolk. Faren het Hans Olsen, født 3. juli 1807. Han fikk etternavnet Nøstbakk ved dåpen. Det var også en husmannsplass. Han går senere under navnet Rathe som også er en plass under Hamran. I tillegg finnes han under etternavnene Hammerlie, Hammerlien og Hammerplass! Han giftet seg 21. juni 1841 med Martha Johnsdatter, født 6. oktober 1815 på Hammer, det vil si på plassen Lillemark under Hamran. De bodde på plassen Hammerlie fra 1846 til 1889 og fikk ti barn sammen. Oluf var nummer tre i rekken. I 1889 flyttet de til Laberget i Levanger i Skogn der de kalles kårfolk. Der dør Martha 2. april 1899, 84 år gammel, og Hans den 9. september 1902, 95 år gammel. Ved begravelsen blir han kalt Skindfeldmager. Oluf kom av sterke foreldre. Olufs farfar, Ole Larsen, som døde som husmann på Rathe på Hamran den 29. desember 1853, ble 79 år gammel. Den som vil vite mer om slekten videre bakover vil finne det i *Bygdebok for Mosvik*.

Etter en tid som sjømann tok Oluf arbeid på kaia i Trondheim. Han giftet seg i Bakke kirke den 28. desember 1876 med Oline Paulsdatter Brunsplads som var født i Sparbu 16. november 1847. Da betegnes Oluf som Søfarende. Dersom vi kan regne hans overgang fra sjømann til bryggearbeider etter folketellingene og kirkebøkene for Bakklandet så skjedde det mellom 1881 og 1883. Ved en

datters dåp i 1881 kalles han for «Indenskjærssøfarende». Han var nok da mannskap på en av de mange båtene som trafikkerte Trondhjemsfjorden, eventuelt langs kysten. Ved datteren Antonies dåp i 1883, ved Jennys dåp i 1885 og ved Anna Birgittes dåp i 1888 kalles han «Bryggemand». I folketellingen av 1910 får han tittelen «Pakhusarbeider». Oluf og Oline fikk seks døtre. Ved bryllupet er adressen oppgitt til Kirkesletten. Det var det gamle navnet på Kirkegata ovenfor Bakke kirke. Ved folketellingen for 1885 er adressen Kirkegaden 11 a. I 1900 er adressen Øvre Møllenberg gate 53 og i 1910 og 1925 er den Nedre Møllenberg gate 42 b.

Bryggearbeideren har vakt liten interesse hos historikerne. Han utførte og utfører stadig et viktig yrke som samfunnet er avhengig av. Kjært barn har mange navn. Så også bryggearbeideren. Han kaltes tidligere gjerne bryggesjauer eller havnearbeider. I dag er tittelen vanligvis laste- og lossearbeider. Å laste er å plassere varer ombord på en skip eller annet transportmiddel. Å losse betyr å ta lasten fra borde og i land eller på et lager. Arbeidsgiver er hverken rederen eller ekspedisjonfirmaene. Arbeiderne er ansatt ved det lokale laste- og lossekontoret som formidler jobbene. I 1950-åra hadde jeg selv jobb hos Oslo laste- og lossekontor. Det kunne være tungt og krevende arbeid, men arbeidsmiljøet var fint. Jeg fikk stor respekt for de erfarne bryggearbeidene. Leter vi på nettet etter dem som jobbet på brygga, finner vi dem ofte i folketellingene der betegnelsen forekommer. Ellers kommer det frem at forfatteren Jon Michelet også har jobbet som sjauer. Det er litt typisk at selve bryggearbeideren som yrkesutøver glimrer med sitt fravær bortsett fra kampen for å bedre deres kår og andre aktuelle stridsspørsmål. Yrket hadde fortjent større oppmerksomhet.